

"הוא כמו איש, כך אני מרגיש"

הצעה לפעילות לט"ו בשבט

מתוך : הספר הגדול של שלומית כהן אסיף, שלומית כהן אסיף, הילה חבקין,

עם עובד, 1991

לפניכם הצעות לפעילות לקראת ט"ו בשבט -

- פעילות בדימוי ובמטאפורה**
- הצעה לפעילות עם שירים**
- ילדים מציירים עצים – ציורים מתוך לוח שנה מאוסף מרים רות.**

הקשר הטבעי ועתיק היומין בין אדם לעץ מופיע בתרבויות רבות ברחבי העולם, בספרות למבוגרים ובספרות לילדים. לפניכם **שירי ילדים** הנותנים ביטוי ריאליסטי ומטאפורי לקשר זה.

'הוא כמו איש כך אני מרגיש' – פעילות בדימוי ובמטאפורה

נציע לילדים לחשוב על הקשר בין אדם-עץ, ילד-עץ בציור חופשי, במדרש תמונה (אפשר לבקש מהילדים להביא תמונות של עצים או צילומים של עצמם עם עצים) או בתיאור יצירתי מילולי. נשוחח עם הילדים על מה שיצרו ונתייחס לתכונות חיצוניות ופנימיות, למחזור החיים וליחסים בין האדם לעץ. נבקש מהילדים ליצור דימויים או מטאפורות הקשורים לעץ או לחלקיו, כמו בדוגמא: "וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עַל פְּלִגֵּי מַיִם אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעָלָהוּ לֹא יִבּוֹל" (תהילים, א, ג')

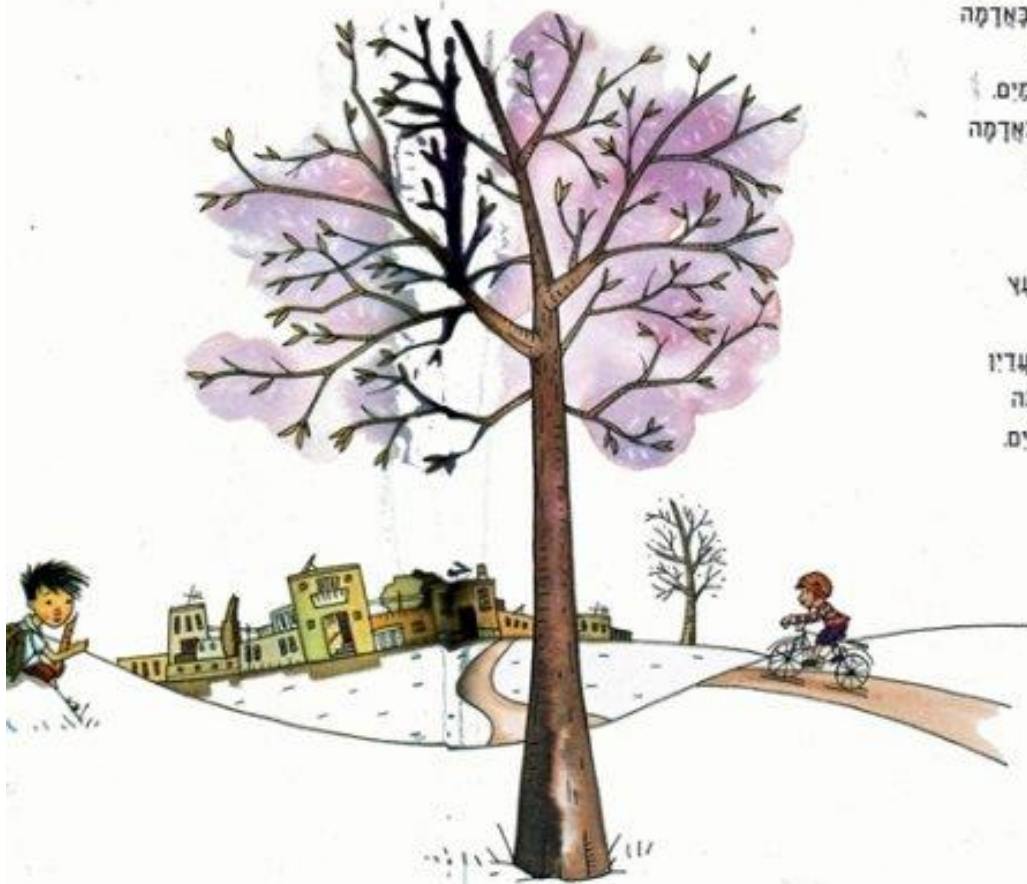
בחרו אחד מהשירים המצורפים וקראו אותו פעם ופעמיים.

- מי הדובר בשיר?
- סמנו כל דבר שמוצא חן בעיניכם. נסו להסביר דברים שסימנתם (השפעתם על אווירה, רגש, תחושה).
- קראו את השיר בקול רם, הקשיבו לו; מצאו יסודות שחוזרים בשיר – מילים, צלילים, חרוזים וכו' וסמנו כל אחד מהם בצבע משלו. איך לדעתכם משפיעות החזרות על משמעות השיר?
- איירו את השיר או ציירו ציור בהשראתו.

סימני אצבעות

ילד ספר גמה באדמה
נטע שתיל רך,
במשפך התיו מים.
הילד השאיר באדמה
סימני אצבעות
וכפות ידים.

השתיל עקשו עץ
נוגע בשמים.
והוא מתנוננע עדיו
לילד שספר גמה
בשתי כפות ידים.

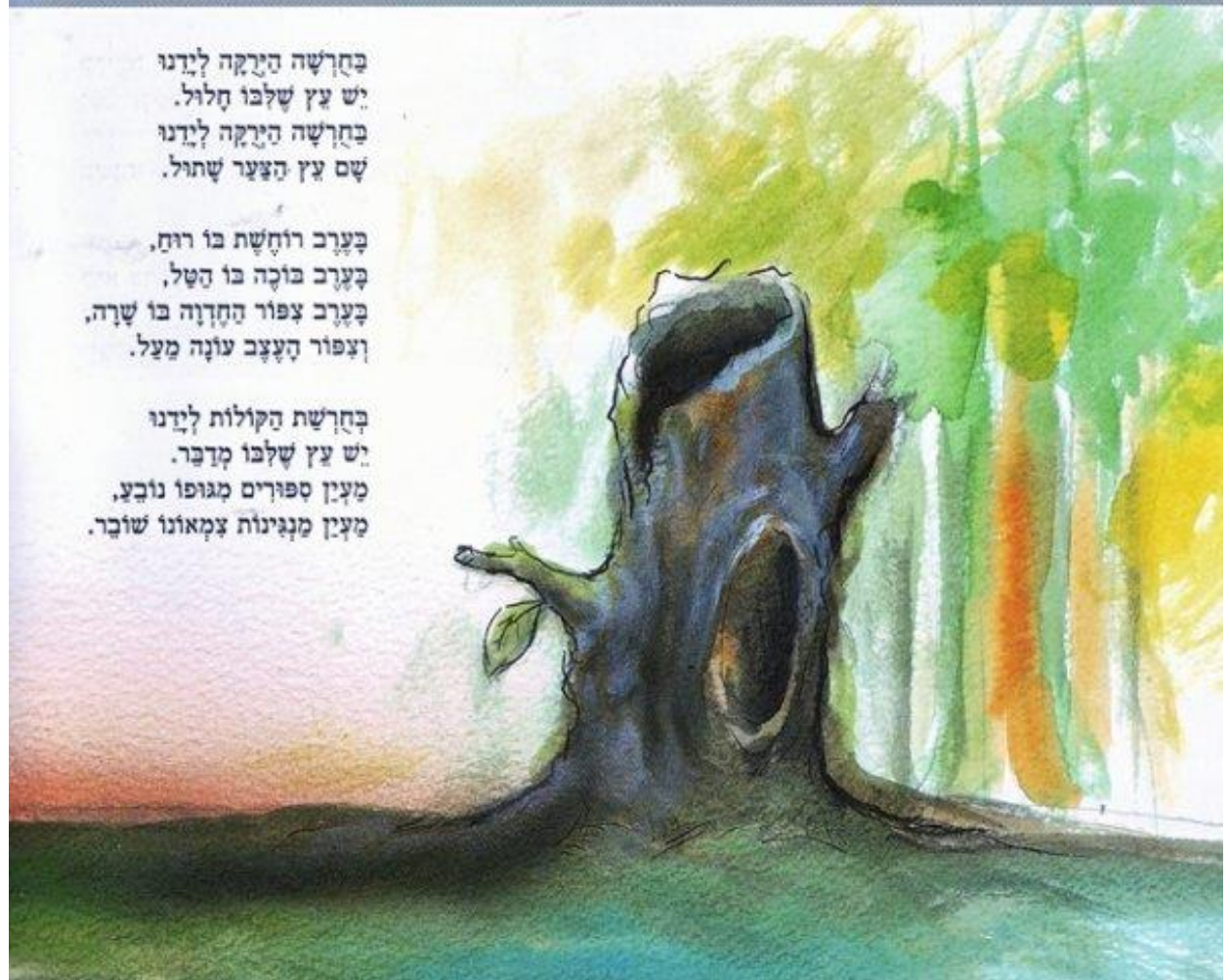

בין ענפי העץ

הרוח מנדנדת את ענפי העץ הזקן.
 הרוח מנדנדת גם את הקן
 בין ענפי העץ הזקן.
 הרוח מנדנדת גם את הגוזל בקן
 בין ענפי העץ הזקן.

הרוח מנדנדת גם את הלב של הגוזל
 בין ענפי העץ הזקן.
 והלב של הגוזל בקן
 מתנדנד ורועד גם כן.

בחרשה היקנה לידנו
יש עץ שלבו חלול.
בחרשה היקנה לידנו
שם עץ הצער שתול.

בערב רוחשת בו רוח,
בערב בוקה בו השל,
בערב צפור התדוה בו שרה,
וצפור העצב עונה מעל.

בחרשת הקולות לידנו
יש עץ שלבו מדבר.
מעין ספורים מגופו נובע,
מעין מנגינות צמאנו שזכר.

* העץ שלבו חלול:
 השיר של טרית זרחי מיטיב
 לבטא את התחושה של עצב
 עמוק, שכאילו מרוקן את לבנו
 ומותיר אותו חלול. במצב כזה
 אין נשמעים הקולות מסביב –
 הציפורים והמעיינות, רשרוש
 העצים ודהירת הסוסים
 שחולמים על פנינו. נדמה לנו כי
 בעולמם של הילדים רגשות
 כאלה זרים או שאינם קיימים,
 אך גם ילדים יכולים לחוש את
 הריקנות המתוארת בשיר
 בלשון ציורית כל-כך. כאשר
 הצער כבד מנשוא, דרך
 התמודדות קשה כזו מנתקת
 אותם לזמן-מה מכובד משא
 הרגש. אין בכך נחמה לאורך
 זמן, בשל הורגשות כי איבדנו
 את הרגש והתנתקנו ממנו, אך
 במציאות ילדים ומבוגרים
 כאחד משתמשים גם
 בחימלטות כזו כדי לא לחוש
 את הכאב.

בלילה תדהר הסוסה המקספת,
 ועל אקספה הלכנה תרפב.
 בלילה ישעט לקראתה סוס הפרא,
 בשנתי שמעתי הלמות פסותיו.

עם שחר חרשת הקמעות לידנו
 היא צחוק ופטפוט מלאה ומלמול.
 ועונה ומנהדהד והולם עץ הצער –
 העץ הגדול שלבו חלול.

הַיְיט וְפֶאָר

כֶּשֶׁהֵייתִי קָטָן

הוא עוד עומד בנגנו
אבל השיר כבר איננו.

כמה שזה היה חמוד
להיות קטן ופעוט
ולטפס על עץ התות
ליד ביתנו.

ואחי אומר
שזאת שטות
ואי אפשר לשמע
ספור של רוח
ואי אפשר לראות
חיוך של תות.

אבל אני בטוח
שאן, כשהייתי פעוט
ראיתי את החיוך
ושמעתי את ספור הרוח
בין ענפי התות.

ורק חבל שהיום
הרוח לא מספרת לי יותר
והתות לא מחייך לי יותר.

כשהייתי קטן ופעוט
אהבתי לשבת
על עץ התות.

עץ התות הוא גבוה
ועוד איך
ולי נדמה שאלי
הוא מחייך.
וכשהרוח בענפים עוברת
אני חושב
שהיא ספור מספרת,
וצפרים כאות אלי
לנוח
ולהקשיב לספור
הרוח.

ספור לשלש שאלות

שלש שאלות יש לי לשאל,
וחסרות לי תשובות בשביל הכל,
ואלו השאלות:
מה נמצא מאחורי הצל?
ומה בחשך מסתתר?
ומה קורה אחרי שמתים?

ולא ידעתי איך ומה עונים,
והשאלות הן שלש, והתשובות הן במקום אחר.
עד שנזכרתי בעצי התות שגדלו בחצר:

היינו אז ילדים, ובחויץ צמחו
שלשה עצים גדולים שיָדעו
בזמן לעשות כמה דברים:
לעשות תות בקיץ, והרבה צל ירק.
ובחורף ידעו להוריד כל העלים,
ולהתרחץ בגשם וברוח ערמים.
ובאביב ידעו ללפש עלים וצפרים,
ולהוציא בחצר צל ותותים ולחכות.
כאלו עצים חכמים היו,
וזה מה שהם ידעו לעשות.

ואז, כשעוד היינו ילדים עקרו אותם.
ואיך עקרו?
קשרו שרשרות ברזל סביב הגזעים,
והברזל עשה להם סמנים מפחידים,
ואז חברו לטרקטור שמִשֵּׁף ברעש נורא.
ואפלו כשפאב להם, לעצים,

ואפלו כשהם נשברו, העצים,
ואפלו כשיצאו להם השרשים השחורים,
הטרקטור עוד רעש ומשך כבד בלי שהיה נחוצ,
ולקח אותם מהחצר בלי השגחה וזהירות
על האדמה החמה בשכיבה ובשפשוף.

וכך מצאתי תשובות לשלש השאלות:
ולשאלה ראשונה: "מה נמצא מאחורי הצל?"
ראיתי שבניחוד עם העץ גם הצל נעקר,
ומהעץ והצל לא נשאר דבר.
ואין מאחורי הצל אלא חצר חמה כל הקיץ,
ואחר הקיץ – גם עצובה,
מפני שהיא לבד ורטבה.
וזו התשובה לשאלה הראשונה:
"מה נמצא מאחורי הצל?"
לא נמצא מאחוריו דבר!

ולשאלה שנייה: "מה בתוך החשך מסתתר?"
ראיתי בורות שחורים שנשארו בחצר.
בורות שהיו מלאים בשרשים של עצים,
עכשו היו מלאים בחשך.
ואז הביאו אדמה, ושפכו על החשך
עד שמלאו את הבורות הריקים.

ועשו למעלה חלק וישר,
ומהחשך שבבור לא נשאר דבר.
וזו התשובה לשאלה השנייה:
"מה בתוך החשך מסתתר?"
בכלל כלום. החשך הוא ריק. ומפני כך
אפשר לשפוף, ולעשות חלק וישר עליו.

ולשאלה של ש: "מה קורה אחרי שמתים?"
ראיתי שגם עצים מתים.
ואחרי זה נשאר הזכרון. רק זוכרים.
זוכרים גזע, ועלים, ופרי וצל,
וכל מה שהיה עץ, ולא דבר אחר.
וזוכרים אותם כבד לא רק באותה חצר.
כי הזכרון הוא קטן ולא תופס מקום,
לכן נשאר בנו ונמצא יום אחר יום.
וזו בעצם התשובה לשאלה של ש:
"מה קורה אחרי שמתים?"
פשוט זוכרים אותם בלב ובראש,
ותמיד והרבה זמן.
כך זה כשעצים מתים,
וגם עם אנשים (אחרי שהם מתים כמוכן)
רק זוכרים אותם.
זה מה שעושים.

מי שנשאר עם עצמו- הוא כבר לא לבד, מירה מינצר – יערי, חיתוכי עץ: רעיה בר-אדון, הקבוץ המאוחד, 1978

"בין הגזע לצמרת

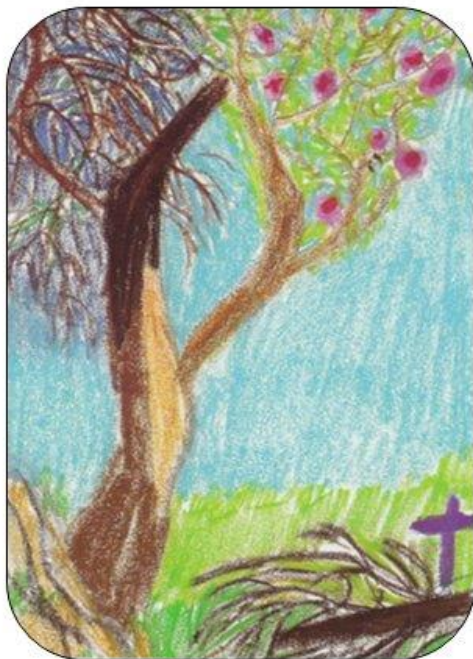
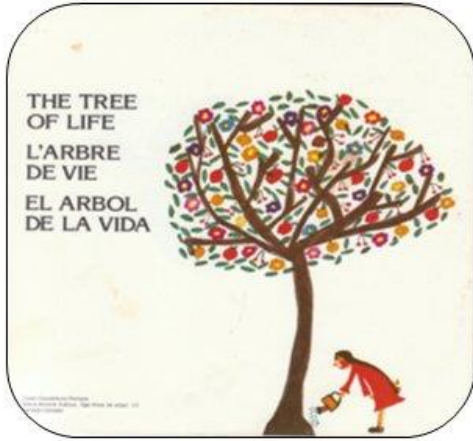
יש עולם ירק נפלא"

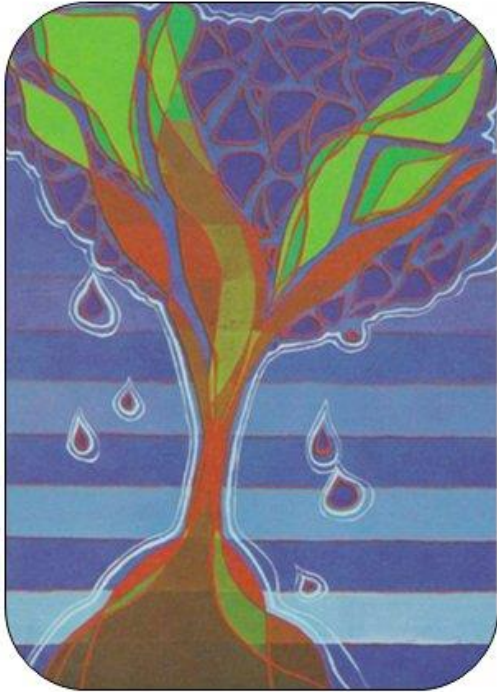
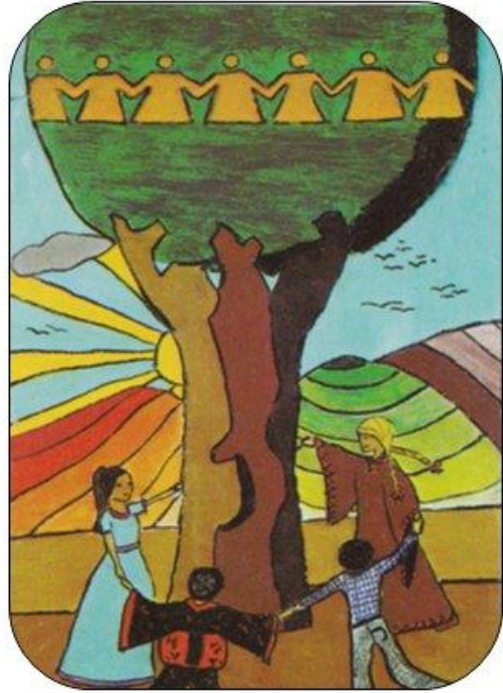
תמונת עץ החיים מפעילה את דמיונו של האדם המודרני באותן עוצמות שעוררו השראה במיתולוגיה ובפולקלור של אבותינו הקדומים. עץ זה ששורשיו בחשיכה והסתעפויותיו שואפות אל האור השמימי, נתפס כמקור להתחדשות ותקווה אינסופיות. ברחבי העולם, בכל הזמנים והמקומות, עץ החיים, הפך לסמל של רצון האדם לתפוש את המציאות ולתהות על היקום הסובב אותו.

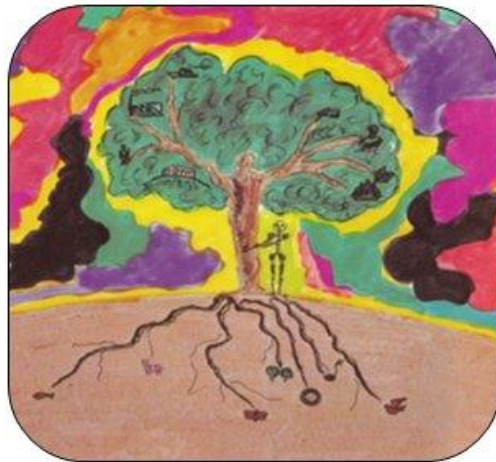
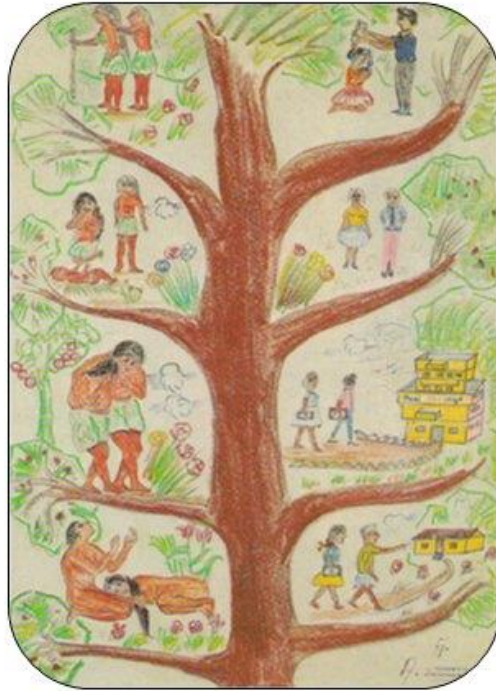
הילד, אף הוא, בוחן את העולם סביבו, מבעד לעולמו הפרטי- מבעד לחלומותיו, פחדיו ודמיונו. כמו המבוגרים סביבו, יהפוך הילד לעיתים קרובות את תמונת העץ המטופח, הפורח והמלבלב לביטוי לחזונו המיוחד על אחדות העולם הפנימי עם החיצוני.

ציורי ילדים מתוך-

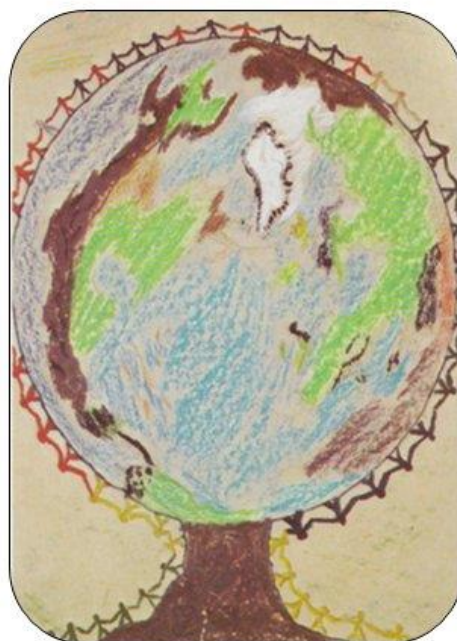
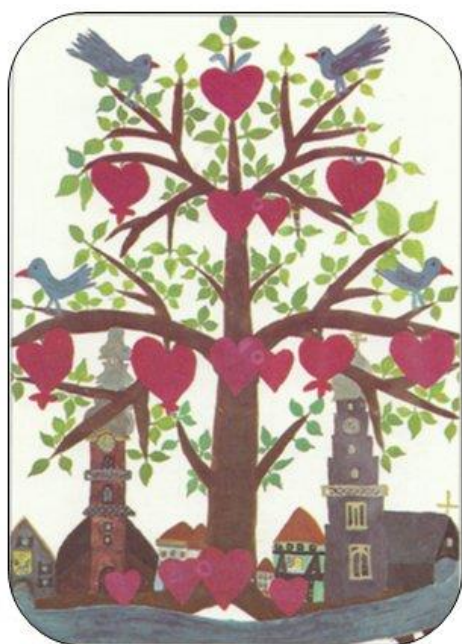
The Tree of Life, לוח שנה 1978, UNICEF, NY

•

הוסיפו לציורי הילדים מרחבי העולם ציורי עצים משלכם.